

Izšla vsak dan razen
nedelj in praznikov.
Issued daily except Sun-
days and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški
prostori: 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone Lawndale 4635

LETO—YEAR XV.

Čena lista
je \$5.00.

Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., sobota, 16. decembra (Dec. 16), 1922.

Subscription \$5.00
Yearly

ŠTEV.—NUMBER 294.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

VAŽNI DOKUMENTI O BURNSU SO IZGINILI.

OSTOŽNO POSTOPANJE PRO- TI DAUGHERTYJU SE JE RAZVILO V PREPIR.

Keller je izjavil, da stvar iznova
predloži kongresni zbornici.

Washington, D. C. — Ko se je
justični komitej zopet sešel, da
razpravi o zahtevi za izpustitev
Daughertyja, se je pokazalo, da
je izginilo dokumenti, ki se na-
našajo na William J. Burnsa in
katere je A. P. MacAuley, Ame-
ričan iz Toronta, Can., poslal
predsedniku Hardingu.

Izročene so bile obtožbe, da
Burnsovi detektivji sledijo kongres-
nikom, ki so v kongresu napadali
Daughertyja.

Povedano je bilo, da so Burn-
sovi detektivji sledili senatorju
Carawayju iz Arkansasa, kon-
gresniku Woodruffu iz Michiga-
na in Johnsonu iz Južne Dakote.
Odvetnik Ralston je na to pred-
lagal, da justični komitej zahteva
od justičnega departmanta
dnevna poročila, ki so jih izdelo-
vali detektivji.

Thomas Stephenson iz Cleve-
landa je pričal zaradi ne izjavi-
vanja varnostnih odredb za že-
lezniški promet. Povedal je, da
je bil večkrat pri justičnem de-
partamentu in predložil je pisma,
ki so bila pisana od Daughertyja
o tem predmetu.

Ko je bila druga priča zasliša-
na, da justični departament ni iz-
vajal varnostnih odredb z ozi-
rom na varnost železniškega pro-
meta, je segel v besedo Volstead,
predsednik justičnega odseka, in
izjavil, da se iz sedanjega pričev-
anja ne morejo odvzeti koraki
proti Daughertyju.

V četrtak je pa obtožno postop-
anje proti Daughertyju konča-
lo v prepiru.

Keller, ki je izdelal obtožno
rezolucijo, je izjavil, da ne bo
nadalje predlagal dokazov odse-
ku, ki hoče oprati obtožene. Iz-
javil je, da stvar zopet predloži
kongresni zbornici in bo zahteval,
da se izroči nepristranskemu odse-
ku.

Objavil je tudi pismo newyor-
škega odvetnika Samuel Unter-
myerja, ki je označil preiskavo
kot "pranje".

Iz izjav Kellerja in Untermyer-
ja je razumeti, da se obtožno po-
stopanje ustavi do zborovanja no-
vega kongresa, ki reorganizira
justični odsek.

Pri zaslišanju je prišlo do zelo
burnega prizora. Kongresnik Kel-
ler je zahteval besedo. Odsekovi
člani so hoteli vedeti zakaj. Kel-
ler jim je odgovoril, da hoče
spregovoriti, kako se vodi preis-
kava. Nekateri člani odseka so u-
govarjali. Kongresnik Keller je
izjavil, da želi besedo.

"Vsedite se", je viknil Vol-
stead, predsednik justičnega ko-
mitetja.

"Ne bom se vsedel", je odgo-
voril kongresnik Keller in je sto-
pil proti Volsteadu. "Mojo izja-
vo izročam vam", in vrgel je
pred Volsteada kos popisane pa-
pirja.

Keller je ponovno zahteval, da
se mu da beseda. Volstead je pa
kričal nanj, naj se vsede. Zdal
je pa vstal Daughertyjev zagov-
ornik in je zahteval, da se Kel-
ler zapreže kot priča.

"Ali me nočete ališati?" je
vprašal Keller.

"Izročili vam bomo povabilo in
privesti vas bomo dali sem kot
pričo", je rekel Volstead.

"Ne spodobi se za vas, da ta-
ko govorite", je odgovoril Kel-
ler. "Povedati vam hočem, da me
ne morete zaslišati na podlagi te
izjave in odklanjam vsako sode-
lovanje pri nadaljnjem postopa-
nju. Privedel ne bom nadaljnjih
prič in predložil nadaljnjih doka-
zov."

"To smo pričakovali od vas že
od začetka", je rekel Volstead,
ki je pozval pisarja, da naj napiše
povabilo, katerega naj reditelj
izroči Kellerju. Na to je pa pri-
pomnil: "On insultira komitej in
ga skuša viliti kot je njemu
všeč."

Keller pravi v svoji izjavi:

"Postopanje je do danes po-

(Dalej na 3. strani.)

POLOVICA ZLATA NA SVETU JE V ZDRUŽENIH DRŽ- VAH.

Washington, D. C. — Ob No-
vem letu bo imela Amerika 50 od-
stotkov vsega zlata, kar ga je na
svetu. Tako poročajo uradniki za-
kladniškega departmanta. Cela
svetovna zaloga zlata znaša okrog
osem milijard dolarjev vrednosti
in Združene države imajo v svojih
zakladnicah približno štiri milijar-
de. Ravnatelj kovnice je poročal
1. novembra, da takrat je bilo
ameriško zlato vredno \$3,902,000.
000. Od izbruha evropske vojne
leta 1914. se je zaloga zlata v
Združenih državah povečala za
109 odstotkov.

OBRAVNAVA PROTI RU- DARJEM V HERRINU.

Mnogo državnih prič manjka;
druga priče, ki so se odavale,
opisujejo "masaker".

BRUNDAGE JE NAGLO "ZBOLEL".

Marion, Ill. — Državne priče so
nastopale druga za drugo ves dan
v četrtak. Državni pravdnik Duty
je namignil, da bo evidence drže-
ve izrpana prihodnji teden in
proces pride v roke zagovornika.

Edini izredni dogodek v pote-
ku procesa je bil, da je generalni
pravdnik Brundage naglo zbolel
in zvečer se je odpeljal v Chicago.
Potožil se je o akutnih bolečinah
v tanci, kjer je slepič. Navzoči
rudarji so si posepetali, da je
morda kaj drugega, kar boli
Brundageja, da je moral pobrati
pete.

Sodna dvorana je bila natlače-
na kakor še nobenkrat poprej.
Ves Marion je bil navzoč, opaz-
joč predstavo.

Priča Winnie Dudenbastel, hol-
niška streljajka v herrinski bolniš-
nici, je izpovedala, da je imel
stavkavca Hoffmana krogel v kri-
žu, hrbtenici, pod levim plečem in
v trebuhu, vrhutega je še imel z
nožem prerezan vrat. Državni
pravdnik je hotel z njenim pričev-
anjem dokazati, da so bili stavko-
kazi ne samo ubiti, temveč tudi
razmesarjeni.

Hoffmanovo oče je bil tudi priča.
Prišel je iz Huntingtona, Ind., in
identificiral sina po sliki.

Lawrence Beare, šofer iz Herri-
na, je pričal, da je videl 22. junia
ja zjutraj na ulici v Herrinu mno-
žico kakih sto rudarjev, med ka-
terimi so bile tudi ženske. Rudar-
ji so gnali šest ujetnikov. Na
vprašanje državnega pravdnika,
če je bil v množici kateri izmed
obtožencev, je Beare pokazal Joe
Carneghija, ki sedi med obtoženci.

Zemljiški trgovec Poole je iz-
povedal, da je videl isto množico.
Ujetniki so bili gologlavi, bos, i,
rastrgani, umazani in krvavi. Ru-
darji, ki so jih gonili, so imeli re-
volverje v rokah. Nato je dejal,
da je bil obtožene Lewa Mann
med tistimi, ki so držali revolver-
je v rokah.

Drugi zemljiški trgovec Lenz
je dejal, da je videl tri mlitice, ki
so ležali na tleh ustreljeni in če-
rti je visel obesen na drevesu v
bližini herrinskega pokopališča.
Lenz se ne spominja nikogar, da
bi ga bil poznal v množici stav-
karjev.

George H. Harrison, farmar in
bankir, je pričal, da je videl bli-
zu svoje hiše ob osmih zjutraj 25
stavkarjev, ki so vlekli stavko-
kaza. Zavili so na polje s koruzo
in tam ustrelili ujetnika. Harrison
je pokazal Berta Graecja med ob-
toženci kot moža, ki je imel puško
v rokah v omenjeni gruči stav-
karjev.

A. W. Kerr, glavni zagovornik
rudarjev, se ni dosti bavil s temi
pričami. Tu pa tam jim je zastavil
vprašanje.

Državni pravdnik Duty je po-
tožil, da ni vseh prič na mestu.
Poklicanih je bilo 37 prič za prvi
dan obravnave, a prišlo jih je le
sedem. Sodnik Hartwell je nazna-
nil, da bodo prignani s silo, ako
ne pridejo slepa pričati.

Delavski list je sile, s katero
razbura vaš nasprotnik.

POMANJKANJE PREMOMA V NOVI ŽARKI LUČI.

USTVARJENO JE NA UMETEN NAČIN.

Premog najslabeje vrste se sili
na trg, rudarji pa pohajajo.

New York, N. Y. (Fed. Press.)
— Pomanjkanje premoga v tej
državi in v drugih je umetno. Po
sodbi C. J. Goldena, predsednika
9. distrikta rudarske organizaci-
je United Mine Workers of Ame-
rica, je delo kurivne komisije v
državi New York služilo, da je bi-
lo premogovniškim podjetnikom
dovoljeno pobasati še večje profi-
te. Golden pa ni samo to pove-
dal, ampak je tudi ostro kritizir-
al kurivno komisijo, ki dovolju-
je, da se porabi pet in dvajset
odstotkov premoga, ki služi za
proizvajanje pare, pomešanega z
antracitom za domačo uporabo.
On pravi, da je tako mešanje po-
polnoma nepotrebno.

Po njegovi sodbi omogočuje ta-
ko ravnanje premogovniškim
podjetnikom, da poplavlja trg
s premogom, ki služi za proizva-
janje pare. Premogovniški pod-
jetniki to prav radi izvirajo, ker
imajo mastnejše dobičke.

Golden izjavlja, da predloži
zvezni premogovniški komisiji
dokaze o svojih trditvah, ko pri-
ne v prihodnjem mesecu preika-
vati razmere na antracitnem pre-
mogovišču. Takrat bodo zastop-
niki rudarske organizacije pred-
ložili komisiji te podatke:

Produciranje ene tone antra-
citnega premoga, ki služi za pro-
izvajanje pare, stane samo pet in
dvajset centov ali pa še manj,
prodaja se pa tona v tej pokrajni
po osem dolarjev deset centov.
Zdalj produciranje veliko več
premoga za proizvajanje pare kot
kdaj prej v zgodovini industrije,
kajti izpirajo premogove odpad-
ke, ki leže ob obrežju rek in po-
tencialno ali ob rudnikih, kamor so jih
odkladali še zadnjih petdeset
let.

Ko se ti premogovi odpadki iz-
pirajo, pa pohajajo rudarji v ve-
likem številu brez dela, ki bi la-
hko kopali premog.

Dalje bodo zastopniki rudarske
organizacije dokazali, da premo-
govniški podjetniki primejajo do-
bre premogu za domačo vpo-
rabo do petnajst odstotkov teh
odpadkov.

Golden dalje naglašja, da se je
kurivna administracija obdala v
važnih pozicijah z ljudmi, ki so
precej temo združeni s premo-
govniškimi podjetniki. V New
Yorku je med glavnimi pomočni-
ki kurivne uprave Harry T. Pe-
ters, član tvrdke Williams & Pe-
ters, ki je prevzel zalogo premoga
na železnici Erie, ko je bil od-
rejen razpust po najvišjem zvez-
nem sodišču. Neki drugi pomoč-
nik je Arthur S. Learoyd, upravi-
telj na New York in Long Island.
Še nedavno je bil ta človek član
komiteja za javne informacije,
ki so ga postavili antracitni po-
tajniki; zdaj je v zvezi z neko
premogovniško podjetniško tvrd-
bo. Learoyd je tisti človek, ki je
podpisal ukaz, da se mora upo-
rabljati premog za domačo upo-
rabo, kateremu je primešanih pet
in dvajset odstotkov premoga, ki
služi za proizvajanje pare.

ZARADI UVAŽANJA STAVKO- KAZEV SE UVEDE PRE- ISKAVA.

New York, N. Y. — David Wil-
liams, tajnik stavkovnega odbora
železničarjev, je prejel pismo od
delavskega departmanta, v kate-
rem se mu nanašajo, da se uvede
preiskava zaradi uvažanja stav-
kokazev iz Evrope. Železniški
družbi Lehigh Valley in New
York, New Haven & Hartford
sta obtoženi, da delajo zanj
stavkokazi, ki so bili importirani
iz Nemčije in Anglije.

Železničarske organizacije so
izvedele, da v East Hartfordu de-
lajo stavkokazi iz Nemčije, ki so
bili obloženi še v sive uniforme,
v Coxtonu pa stavkokazi iz An-
glije.

Williams je dejal, da se mora
nekaž takoj zgoditi, da se varuje
je ameriški državljan pred stav-
kokazi iz tujezemstva.

ZAKAJ SO AMERIŠKI KAPITA- LISTI PROTI PRIZNANJU RUSIJE.

Seattle, Wash. — (Federated
Press.) — Frank Waterhouse,
predsednik tukajšnje krajevne
trgovske zbornice in na glasu kot
veliki finančnik in kapitan indus-
trije je bankrotiral. Sodniška
razprava je odkrila, da je Water-
house pred dvema letoma investir-
al \$11,500 v ruske caristične rub-
lje v trdnem upanju, da sovjetska
vlada pade "v par mesecih" in
potem bo "vse dobro" v Rusiji.
Danes pa njegovi rublji niso
vredni pet centov! Waterhouse ni
sam. Takih spekulantov, ki so že
po revoluciji investirali stotisoče
v nevrvalne ruske rublje —
kakor tudi v nemške marke — je
dosti v Ameriki — in ti so naj-
večji nasprotniki priznanja ruske
sovjetske vlade.

FARMARJE SO OS- TRIGLI, DA JE JOJ.

DIREKTNO NISO PREJELI NI- TI CENTA POSOJILA.

Tako je izpovedal John F. Sin-
clair iz Minneapolisa pred senat-
nim poljedelskim odsekom.

Washington, D. C. (Federated
Press.) — John F. Sinclair iz
Minneapolisa je izpovedal, kako
je vojna korporacija kovala za-
rote z bankirji v velikih zapad-
nih mestih, da se vlada opehari
pod pretvezo, da se pomaga far-
marjem, za stotine milijonov do-
larjev.

Sinclair, ki je predsednik John
F. Sinclair bančne korporacije, je
nastopil v Washingtonu kot za-
stopnik 310 malih bankirjev v
farmarskih distriktih v Minneso-
ti, Severni in Južni Dakoti in
Montani. Rekel je, da so ljudje v
splošnem sodili, ko je senat poob-
lastil vojno finančno korporaci-
jo, da pomaga farmerjem, da bo-
do imeli od tega koristi ljudje,
ki obdelujejo zemljo.

"V tem upu smo bili vsi ope-
harjeni", je rekel senatnemu od-
seku. "V resnici se je zgodilo to,
da so mestni bankirji na zapadu
odložili malo vredne farmake
vrednostne papirje na zvezno vla-
do in da so pomnožili svoj prebi-
tek v gotovini, ne da bi odvzeli
en funt od bremena s farmerja.

"Godilo se je tako: A je bil
malomestni bankir, ki je posodil
denar direktno farmerju. A je
bil mestni bankir, ki je sprejel
farmarjeve vrednostne papirje od
malega bankirja. Ko so cene padle
za farmake produkte na dno, so
farmerji postajali bankrotni in
zvezni rezervni odbor pod vod-
stvom ravnatelja Hardinga je od-
klonil nadaljnja posojila. Nekaj
časa je izgledalo, da bosta trpela
mestni in vaški bankir s farmer-
jem vred.

"Na to je prišla velika preva-
ra. Določeno je bilo, da vstopi
vojna finančna korporacija in re-
ši dan. Toda denar ni šel direk-
tno k farmerju. Mestni bankir B.
je rekel malemu bankirju: Dolgu-
jete nam štirideset tisoč dolarjev
in morate jih plačati. Mali ban-
kir je vprašal, kako naj plaša.
To je zelo enostavno, je pojasnil
mestni bankir. Vi imate nekaj do-
brih vrednostnih papirjev. Izročite
jih vojni finančni korporaciji,
ki vam na naše priporočilo poso-
di štirideset tisoč dolarjev, ako
obljubite, da nas plačate."

"V štirih severozapadnih drža-
vah je vojna korporacija posodi-
la malim bankirjem štirideset mi-
lijonov dolarjev pod pogojem, da
popravijo posojila za odplačilo
dolgov pri velikih mestnih ban-
kirjih," je izjavil Sinclair. "Far-
mar ni dobil denarja. Danes je
več dolžan kot kdaj prej. Vse,
kar se je zgodilo, se da poveda-
ti s tem, da ima vlada Združenih
držav nič vredne papirje, katere
so nanjo odložili mestni bankirji
na zapadu."

Po Sinclairjevi izjavi je vklju-
čeni dolg v Združenih državah
narasel od \$169,000,000 v letu
1919 na \$330,000,000 v letu 1920.
Davki, ki jih plačujejo farmerji
v teh pokrajinah so pa narasli od
\$99,000,000 na \$206,000,000.

Posojila na kratke obroke, ki
jih jemljejo farmerji, so narasla

TURČIJA STOPI V LIGO NARODOV.

Lord Curzon je izigral mojstersko
potezo in Turki so se ujeli
v past.

RUSI SO RAZOČARANI.

Lausanne, Švica, 15. dec. —
Angleški vnanji minister lord
Curzon je imenitno izigral svojo
potezo, ko je spravil na dnevi red
konference vprašanje narodnost-
nih in verskih manjšin v Turčiji.
To vprašanje je zdaj "rešeno" a
tem, da Turčija stopi v ligo nar-
dov. Protekloja kristjanskim manj-
šin je zdaj zadeva lige narodov in
konferenca se ne bo več bavila s
tem vprašanjem.

Obenem so "rošena" mnoga
druga vprašanja, ki so Angliji
najbolj pri srcu. Na primer tur-
ško olje v Mosul. Kakor hitro je
Turčija članica lige, preidejo vsa
sina vprašanja turške meje v
Mesopotamiji in Siriji v območje
lige, ki se bo direktno bavila s
njimi v zvezi z mandatarinami
deželami. Liga narodov je pa pod
kontrola Velike Britanije! Ravno
tako najbrž odpadejo vprašanja
mednarodne kontrole komisije za
Dardanele in turških kapitulacij.

Najlepše pri tem pa je, da je
ameriški zastopnik Child pomagal
Angliji pognati Turčijo v ligo na-
rodov, čeprav Amerika neče imeti
nobenih stikov z ligo. Tak je bil
manever Anglije, ko je spravila v
osredje zadevo kristjanskim manj-
šin in zapela tužno pesem o
trpečih kristjanah na Turkem.

Kakor hitro je lahet paša vfe-
raj naznanil, da je Turčija pri-
pravljena stopiti v ligo narodov,
ko bo podpisan lozanski mir — so
ji bili nenkrat odpušteni vsi sta-
rari grehli! Lord Curzon je nare-
dil vesel obraz in dejal, da vsa
vprašanja glede kristjanskim
manjšin bodo ugodno rešena, če-
prav je izmet izjavil, da turška
vlada ne sprejme zahtev za armen-
ski narodni dom in za inozemsko
komisijo, ki bi ščitila manjšine na
Turkem.

Ruska delegata Čičerin in Vo-
rovski sta se čudila, ko sta si-
šala o zaključku Turkov, da so se
izrekli za vstop v ligo narodov.
Dejala sta, da je Mustafa Kemal
paša zagotovil moskovsko vlado,
da Turčija ne pojde v ligo, do-
kier ne bo sprejeta tudi Rusija.

Izmet paša je večraj ponovil
zahtevo, da se mora patrijarh
grške ortodokse cerkve izseliti
iz Carigrada. Patrijarh naj gre v
Atene, v Rim ali katero drugo
kriščansko mesto, Turki ga ne ma-
rajo imeti v svoji sredi. Venizelos
je ugovarjal, da patrijarh s kris-
tjani vred je bil prej v Carigradu
kot Turki in tam tudi ostane.

LINDENFELDA NE PUSTE V ZDRUŽENE DRŽAVE.

New York, N. Y. — Preisko-
valni odbor je odredil, da Wolfe
Lindenfeld, ki je sam sebe pro-
glasil vohunom med delavci in fa-
dikaleci, ne sme v Združene dr-
žave. Lindenfelda je dal privesti
nazaj justični departament. Na
Ellis Islandu ga imajo še od Za-
hvalnega dneva. Slišijo se glasov-
vi, da bo William J. Burns, na-
čelnik tajne službe v justičnem
departamentu, apeliral, da se od-
lok preiskovalnega odbora razve-
ljava in da se Lindenfeldu dovoli
vstop v Združene države.

od \$700,000,000 na \$1,200,000,000.
"Uvažajte ta veliki tovor se-
danjih obveznosti," je rekel Sin-
clair odseku, "in spoznali boste,
da farmar ne potrebuje nadaljnje-
ga kredita. Njegov svet in njego-
vo delo ne plačata tega, kar je
zdaj dolžan. Zakaj bi mu se dalo
še več kredita?"

"Cene se morajo stabilizirati
na pravih meri. Mi smo tukaj,
da pripravimo, da se sprejme
zakon kot na pr. Christophersono-
va predloga, ki daje moč vladi,
da kupi naprej ocenjeni prebi-
tek nespridljivih produktov, ka-
tere prodaja po svoji volji in naj-
boljši ceni, in da brani farmerja
pred spekulacijskimi vpadi.

Predlogi Morrisa in Ladda do-
ločata stabiliziranje cen, kateri
podpira tudi Sinclair.

MORGAN BO ŠE ENKRAT PO- SKUSIL "REŠITI" PROPA- DAJOČO EVROPO.

Washington, D. C. — Hardin-
gov kabinet je večraj (15. decem-
bra) razpravljalo o akutni franco-
sko-nemški odškodninski krizi.
Harding je izrazil željo, da bi
Amerika morala pomagati Evropi,
toda na tak način, da ne bi bile
Združene države potegnjene v
vrtinec evropske politike. Poso-
jilo poldruga milijarde dolarjev
Nemčiji bi mogoče rešilo problem.
Posojilo bi dali privatni ameriški
interesi, a vlada bi morala imeti
toliko nadzorstva, da se posojilo
ne bi zlorabilo v druge namene.
Državni tajnik Hughes je povabil
milijardarja J. P. Morgana, da naj
pride v Washington in pove svoje
mnenje o tej zadevi.

ANGLIJA JE POS- VARILA FRANCISO.

Bonar Law je rekel v parlamentu,
da Francija ne sme ušliiti
Nemčije.

ODŠKODNINA SE MORA ENI- ŽATI.

London, 15. dec. — Angleški
ministrski predsednik Andrew
Bonar Law je večraj izjavil v nižji
zbornici, da angleška vlada ne
podpira Poincarejevega programa
za invazijo Ruhra in osvoboditev
nemških rudnikov ter industrij,
katere bi Francija rada držala
toliko časa, dokler Nemčija ne
plaša vojne odškodnine.

Delavski poslanci in Asquithovi
ter Lloyd Georgejevi liberalci so
soglasno zahtevali pojasnila, kaj
namerava Anglija s ozirom na od-
škodninsko vprašanje, ki izliva
novo krizo v Evropi.

Bonar Law je dejal, da mu je
težko odgovoriti na vsa vpraša-
nja, toda v glavnem lahko pove,
da se vlada Velike Britanije ni-
kakor ne strinja s Francijo in upa,
da se francoska vlada premisli do
15. januarja in ubere drugo,
umestnejšo pot. S tem je Bonar
Law pokazal, da bo glede nemške
odškodnine hodil po isti poti ka-
kor njegov prednik Lloyd George.
Ministrski predsednik je ugotov-
vil sledeča fakta:

Nemčija je na robu propada. En
sam sunek od francoske strani —
in Evropa bo imela novo velike
revolucije.

Inflacijska nemška marka je mo-
goče delo nemške vlade, da se iz-
ogne plašilo dolgov; naj bo kakor
hoče, fakt je, da Nemčija danes
ne more plačati nobene odškodni-
ne. Nemčija bo v stanju plačevati
tedaj, kadar razvije svojo sunanje
trgovino. Tega pa ne more storiti,
dokler živi v sedanjih negotovosti.

Odškodnino je treba znižati in
dati Nemčiji dolg moratorij.
Francija in Anglija se morata
sprijazniti z mrazo resnico, da ni-
kdar ne dobita tega, kar pričaku-
jeta.

Nihče ne sme pričakovati od
Anglije, da bi ona anulirala vojna
posojila, dokler njeni upniki na
stare isto.

Bonar Law je dejal, da traga-
dija Nemčije je v tem, ker je dan-
es v takem položaju, da ne more
več stabilizirati marke brez uni-
čenja svoje industrije in propast
nemških industrij bo velik udarec
za Anglijo in vso Evropo.

Nekega dne Nemčija okreva in
tedaj bo poklicana, da poravnava
legitimno odškodnino. Anglija ne
gleda več na grehe v preteklosti
in sovražstvo, ki ga je porodila voj-
na, pač pa na sedanjost in bodoč-
nost.

Anglija je finančno močna, zato
pa so njeni davkoplačevalci revni.
Notranji položaj Anglije je slab.
Samo podpora za brezposelne de-
lavce znaša sto milijonov sterlin-
ov letno. Ako se kmalu ne izboljša
položaj, bo Anglija na slabšem
kot je danes katerakoli zavezni-
ška država.

VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo
oblačno in nestabilno. Južnopozadni
vetrovi. Temperatura v zadnjih
24 urah: najvišja 18, najnižja
9. Bolnice izide ob 7:11, zaide ob
4:20.

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Narodna: Zadržanje države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto. \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov na vso, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2087-88 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v Chicagoju n. pr. (Nov. 30-22) poleg valoga imena na naslovu pomeni da vam je s tem dvojem petletno naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

DELAVCI NE PRIMANJKUJEJO!

Zadnje čase je pričelo privatne biznisne interese skominjati po velikih brezposelnih skupinah pred tovarnami, ki ponižni čakajo, kdaj se prikaže delodajalec med vratni in pokliče par delavcev izmed sto na delo, drugim pa z milostno gesto naznani, da zanje ni dela. Kadar stoje velike skupine brezposelnih delavcev pred tovarniškimi vrati, tedaj je igrača pritiskati na delavske mezdje. Ako delavci ne sprejmejo znižanje mezdje, jim tovarnar ošabno pove, da lahko gredo, saj drugi čakajo pred vratni, da zasedejo njih mesta.

Da se ustvarijo take razmere, so pričeli veliki dnevniki stokati, da primanjkujejo delavci. Najprvo so prišli izjave raznih industrijskih magnatov, v katerih so magnatje povedali, da tako resnično postoji pomanjkanje delavcev v Združenih državah, kot je "amen" v Očenašu. Na to so uredniki povedali, da mora ameriška industrija vprostatiti, ako ne dobi dosti delavcev. Odpraviti je treba omejitve za naseljevanje. Odpravo omejitve za izseljevanje v Ameriko je pa tako razumeti, da smejo v Ameriko prihajati le krepki, zdravi delavci, najbolje taki, ki niso še nikdar v svojem življenju slišali, da se delavci organizirajo strokovno, gospodarsko in politično. Taki delavci so idealni za privatne biznisne interese, ker so zadovoljni z vsem, kar se jim ponudi. Ko je bila ta propaganda v polnem zamahu, je v novembru govoril delavski tajnik Davis v Los Angelesu.

V svojem govoru je pa spregovoril te značilne besede: "Vprav zdaj imamo v Združenih državah tri milijone ljudi brez dela. Zakaj naj po tem dovolimo, da pridejo tujezemci v deželo, da povečajo to butaro?"

Ravno istega dne je zborovala industrijska konferenca v New Yorku. Prisostvovali so ji industrijski magnatje in kapitani. In ta konferenca je izjavila, da je pomanjkanje delavcev zakrivilo povišanje mezdje.

Ako so delavci odbili naskoke podjetnikov ponekod na delavske mezdje, se ni to zgodilo toliko, ker so primanjkovali delavci; kajti vsakdo, kdor ni slep, se lahko prepriča, da delavci ne primanjkujejo. Ampak delavci so se postavili v bran in stavkokazev ni bilo lahko dobiti, ker se je zavednost med delavstvom povečala.

Tovarnarji in industrijski magnatje ne bodo tega priznali, kajti če bi hoteli govoriti resnico, bi morali reči, da se število brezbrzičnih in nezavednih delavcev, ki so pri volji delati za vsako mezdo, nekoliko skrcilo in ni več tako veliko, kot je bilo pred izbruhom svetovne vojne.

Ta zavednost se pa ni povečala le med ameriški delavci, ampak mogoče se je še je v večjem razmerju povečala med evropskimi delavci. Tudi v Evropi so stavkokazi zelo redka prikazen, čeprav je tam izredno velika revščina delavcev.

ODSEV NA PROSPERITETO.

V poštni hranilnici vlagajo svoje prihranke večinoma delavci. Znano je, da delavci niso lakomni visokih obrestih, semintje so pa doživeli zelo žalostne izkušnje z nekaterimi privatnimi denarnimi zavodi. Med vlagatelji v poštni hranilnici je najti prav malo biznismenov, velebiznismenov pa najbrž nobenega. Zadnji se ne zadovoljuje s takimi obrestmi, kot jih plačuje poštna hranilnica. To govore lepe dividende, ki jih vprav letos dele razne delniške družbe in korporacije.

Poštna hranilnica služi največ delavstvu. Zaradi tega podaja tudi poštna hranilnica sliko, v kakšnih razmerah žive delavci. Ako vloge v poštni hranilnici naraščajo, tedaj je doprinešen dokaz, da delavci večinoma delajo in da si semintje odtrgajo kakšen groš od ust, da ga nalože v poštni hranilnici za deževne dneve. Ako vloge padajo v poštni hranilnici, tedaj so delavci brez dela in njih zaslužki niso tako visoki, da bi od njih lahko utrjali in hranili v poštni hranilnici.

Oficijelno poročilo pa pravi, da so se vloge v oktobru znižale za \$788,000. To pomeni, da je bilo v oktobru uloženih v poštni hranilnici \$788,000 manj kot v septembru.

Vsota, kajne, ni velika. Se enega milijona ne doseže. Ampak če pomislimo, da delavec ne more vlagati velikih vsot, čeprav da mora hraniti pri groših, ako noče kaj naložiti v poštni hranilnici, tedaj ta vsota ni le velika, ampak znižanje vlog nam pov, da prosperiteta za delavce še plava nekje v oblakih in da zanje še ni prišla na zemljo.

SLIKE IZ NASELBIN.

Čenjenim dopisnikom! Pri dopisih, ki se nanašajo na razmere v naselbinah, mora biti podpisano ime. To ni uredniška kaprica, ampak to zahtevajo pravila. Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, da se ravnajo po tem navodilu, ker prihrani uredništvu veliko nepotrebnega dela, sebi pa jezo.

Trinidad, Colo. — S tužnim srcem naznanjam, da je moja soproga za vedno zaspala ter jo priporočam v blag spomin. Pokojnica Marija Trojar je bila rojena v Zamostecu pri Soderaiici na Dolenjskem. Zahvalim se za krasni venec in tolažbo mojemu bratu Jakobu Trojarju, mr. Banu Scarino, mrs. Piconic, njenim sestram, Karlini Slavie, Angeli Vorik in Johani Jerik iz Clevelanda, Ohio, tako tudi bratu Johnu Perušku. Društvo S. Andreja J. S. K. J. v Trinidadu, katerega članica je bila pokojnica, jo je sprejelo do njenega groba za zastavo. Tudi se zahvalim za venec mrs. Mary Preskar in za krasne venec njenim otrokom.

Hvala vsem bratom in sestram, ki ste me tolažili ob uri žalosti na njenem zadnjem potu k večnemu počitku. — Žalujši soprog — John Trojar.

Dawson, New Mex. — Ze dolgo ni bilo videti iz Dawsona, New Mex., kakih novic, in sedaj, ko sem ravno tu, pa hočem dati v javnost kratek opis o tukajšnjih razmerah. Delo je po pet dni v tednu, kakšen teden pa tudi vsaki dan. Zaslužek pri vsem tem je komaj tolik, da se človek preživi. Imeti mora poleg tega še dober prostor v rovu, da mu je mogoče narediti toliko, da ima za skromno življenje. Tu ni dosti Slovencev, največ so Mehičani.

Javnosti naznanjam, da je tu umrla rojakinja Marija Jazbec, doma iz Trbovelj pri Savi. Rajnica je bila dobra žena, svojemu možu in skrbna mati štirim otrokom, ki jih zapušta stare od dveh do 13 let. Kruta smrt jo je odtegnila še ne doračeni malčkom in težko jo bodo sirote pogrežali. Naj ti bo lahka, tuja gruda, Mary! Franku Jazbegu in njegovim otrokom izrekamo iskreno sožalje. — Frank Roserik.

Buckner, Ill. — Paano naslednjem dopis v našem čenjenim listu Prosveti, češ, se bo že kdo oglašil iz te male premogarske naselbine, a že dolgo ni bilo glasn odhod. Kar se tiče dela, se ni prav nič pihaliti. Premogarji imamo mnogo počitka, kajti piščalka nas vabi samo po enkrat ali dvakrat na teden na delo. Po narodnosti so naseljeni tu največ Poljaki in domačini, nekaj pa je na Slovencev, ki se med seboj dobro zastopimo.

Pred kratkem se je pripetila huda nesreča. Med Buoknerjem in Christopherjem so našli v avtomobilu sedečega nekoga Italijana z zlomljenim tilnikom. Kako se je to zgodilo, je uganka, katere ne more nihče rešiti, mrtve pa seveda tudi ne govoriti.

Take nesreče so še kakor neka stara navada v tej naselbini, kajti pred nedavnim časom se je istotako zgodilo z nekim Američanom, ki je prišel na isti način ob življenje.

Vreme pri nas imamo prav lepo, snega še ni nič, le veter je silno mrzel in huda burja včasih komu odnese klobuk z glave.

Posravinam vse rojake, posebno pa čitatelje Prosvete. — Jos. Čermel.

Coverdale, Pa. — Ker se je pred nekaj dnevi oglašil v Prosveti št. 285 soc. klub iz Alliquippa, Pa., zaradi sklepa zadnje seje J. R. Z., hočem tudi jaz kot nekdanji član omenjene organizacije izraziti svoje mišljenje. Ob času, ko se je začelo gibanje za omenjeno organizacijo, je bil večinoma prvi začetek v premogovniških okoliših v Penni, ter ustanovljena je bila prva okrožna organizacija v Lawrenceu, Pa. Kako se je potem organizacija razvijala, je lahko znano vsemu, ki se je zanj zanimal. Da ni imela povoljnega uspeha, ne bom tukaj sodil, sodi lahko vsak po svoje.

Sedaj, ko je že davno prenehal, je organizacija poslovali in se s njenim premoženjem prav nič ne varuje, kakor se tudi poprej ni ter se delijo stotaki in tisočaki na vse strani, za uboge slovenske stavkarje v Penni, katerih je največ, in se bojujejo še skoraj deset mesecev ter ne vemo ko, kako dolgo se bodo, zanje ni denarja, z lagoverom, da bi bile prav

malo pomagane. Verjamem, da ne bi mogli bode ustaviti s par tisočaki, ali kdor je v velikem pomanjkanju, bi tudi najmanjši dar hvaležno sprejel.

Veliko denarja je bilo še nabranega med Slovenci v Ameriki za Evropo, za tukanje bežne rojake, ki niso po lastni krivdi prišli v pomanjkanje, pa ga nikoli ni na razpolago. To se reče: Pomagaj in pomagaj, kadar prideš ti v pomanjkanje, si zagotovljen, da ne dobiš nič. Mislim, da je malo odborovnikov bivše J. R. Z., da bi vedeli, kaj je dolga stavka, medtem, ko je v unikihih premogovniških vaški dve leti ali pa še bolj pogostoma, ako se mora torej skoraj vedno boriti za skromni kruh.

Kadar bo izginila med nami tista ozkosrčnost, sebičnost in "blufanje" potem lahko upamo, da bomo v resnici rojaki, sobratje in sodelavci. — Vid Vodšek.

Livingston, Ill. — "Zlati čas" se nam obetajo, kajti kralji premoga, kakor vseh drugih industrij že vzdigujejo svoje pest nad itak potlačeno rajo ter grozijo, da jo popolnoma stlačijo pod jarem. Saj ako sami ne bodo mogli tega storiti, imajo za seboj zveste prišaste v Washingtonu, ki jim bodo ob ugodni priliki prikočili na pomoč. Vajj tako se še sedaj izražajo. Delavci bodo pač želi sad svojega dela in dobrote, ki so jih ustvarili s volinim listkom.

Blagor nam! Molimo, saj je adventni čas na čas presvetemu telesu Vodiške Johance, kajti ona je naša največja priporočnica. Ti pa barbertonski dopisovalec, ako hoče rešiti svoje kosmato dušo, nesi vašemu gospodu enomesečni zaslužek ter ga prosil pri krvi Vodiške Johance, da ti da sveto odvezo. Smiliš se mi, da bi se evrila dnu peka. Naredi skesano pokoro ter nes kak stotak in zagotovljen ti bo najbližji sedež na desni svetle Johance.

Pri nas delamo bolj po malem. Z našim društvom dobro napredujemo, ampak še bolj kot s društvom napredujemo s plačo našega brata tajnika. Mislim, ako bomo mi še par let kot lani in letos tako naprej, da mu bomo odmrili tako plačo, da mu ne bo treba iskati drugega dela, temveč se bo lahko živel s tajniško plačo. — Vabim vse člane, da se udeležijo seje dne 7. januarja, na kateri ima nadzorni odbor podatki trimesečni ter tudi letni proračun društva. — Frank Umek.

Johnston City, Ill. — Citala sem dopis iz "Južnega Illinois", kako se je vrtila veselica v korist Slovenske čitalnice, kjer dopisnik poroča, da smo napravili lepo vsoto, da si bomo sedaj lahko kupili lepo število knjig za čitalnico. In sedaj bomo še eno pridili v korist kart, da jih bo prav elegantno metal po mizi v čitalnici. Ko je treba, pa se "član" ne udeleži prireditve, kar izgleda, kot bi se bal za onih 75c.

Če bi se udeležili, bi ne bilo treba doma vpraševati navzočih pri veselici, kako je bilo, če je kaka malenkost, da hitro o nji poroča v Prosveti. Da bi poročal o delavskih razmerah, tegi ne, saj jih menda tudi ne pozna.

Sedaj še grozijo, kaj bo dne 16. zvečer in al ubijajo, koliko boljše bodo prihodnji izpolnili svoje vloge.

Rada bi vedela za tisto osebo, ki poroča o meni in se boji s imenom na dan ter pravi, da sem precej debela. Časti gošpa si nisem še nikdar iskala, sem delavska žena in moram vsaki dan gledati za kruh kot vsak drug delavec ali delavka. Rojak pravi, da je suho vreme, včasih pa tudi moko. Zakaj pa ni povedal, da koder on hodi, je povsod moko in včasih celo v sepi. Tudi se zelo boji, da bi pri nas utonil, kajti vsaki teden so po dvakrat poslani prohibicijonisti uradniki.

Jaz bi bila bolj zadovoljna, da bi me bil podpisal s pravim imenom, drugo čast pa mi je itak dal.

Posravinam vsem čitateljem Prosvete. — Ana Vidmar.

Paragrove, W. Va. — Sinčajno mi je prišel v roke časopis "Glas Naroda" z dne 7. decembra in prišel sem čitati prvo uredniški članek, ki je imel naslov s tremi črkami "J. R. Z." Gospod urednik se spotiše nad republikanskim združenjem, češ, da so napravili dne 21. oktobra testament v imenu mrtvega republikanskega združenja. Napravili da so testament sebi v prid in ga objavili v listu Proletarcev, katerega čita sam urednik.

Prosim gospoda uredništva, naj nikar tako debelo ne laže. Kam pa je šlo nas drugih 2000 naročnikov. Ali misli gospodek, da ga za zelenem v koži? Ta gospod uredništva toči krokodilove solze, da bo prav v kratkem Proletarcev pogreb. Prosim te, gospodine, kaj pa imaš pravzaprav opraviti s premoženjem J. R. Z. Ali mogoče žaluješ, da ne pride denar v tvoje roke. Ako bi bil gospod S. ustanovil J. R. Z., in bi bilo šlo vse po njegovi volji, kakor na primer s Slovenskem zavetiščem ali Ligo, bi gospod urednik Glas Naroda gotovo ne brual josička v njegovem preljubem listu. Zakaj pa ničesar ne omeni o zavetišču in ligi Naravno, prav tako je kot on govori, da vrana vrani oči ne izkljuje. Kako pa on ve, da ima proletarska gospoda 750 organiziranih pristašev in da ni dal v milijonski fond vsak po en dolar.

Urednik laže samemu sebi in v svoji zagrizenosti je neumen, da se mu smejejo vsi pametni ljudje. Niti toliko ni pameten, da bi šel prej pogledat, če je res samo Proletarcev priobčil zapisnik, temveč kar trobi svoje. Pameten človek se gre prej prepričati kaj je res, potem šele piše. Zapisnik je priobčila tudi "Prosveta" v tedenski izdaji, ki doseže malone vse rojake v Ameriki. Urednikove zagrizenosti pri G. N. seveda ni dosegla.

V drugem odstavku svojega članka piše urednik: Ubogi stavkar, ki si dal v ugodnejših razmerah 25 dolarjev, le piši, naj ti jih dajo nazaj. V spominski knjigi če se ne motim, ni pisano, kdo je socialist: tisti, ki je dal en dolar ali oni, ki jih je dal petindvajset. Gospod urednik pri G. N. pa je vseso bistra buča, da mu ni para pod božjim solncem.

Ali so mu mogoče vsi organizirani pristaši pisali, koliko so darovali v milijondolarski fond. Nekaj je že moralo biti.

Slovenci, ki ste prispevali v milijondolarski fond, le pošljite S. sadostno vsoto dolarjev, da bo on vidnili točko proti tej slorabi narodne lastnine. On paš simpatizira s ubogimi štrajkarji, saj ste to videli leta 1910, in 1911. Kako "navdušen" je bil tedaj za štrajkarje v Westmoreland county. Torej, slovenski narod, kar na noge, pošljij gospodu S. in njegovemu uredniku par tisočakov, ko bo sadostna vsota v skladu, pa bo točka prišla. Ne zamudite prilike! — Eden prisadetih.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Tovarnar dr. Wildi v Polzei je 18. novembra odavil 81 delavcev brez prave utemeljitve. Delavci v njegovi tovarni so brez organizacije, zato si je dr. Wildi upel tako postopati.

"Radniški Dnevnik" je objavil oster članek proti sedanjemu režimu ter proti Radi Pašiću, sinu ministrskega predsednika ki je dobil koncesijo za produkcijo petroleja na Hrvaškem, pa je je ko prodal angleškemu petrolejskemu trustu. Rade Pašić se je že večkrat izkazal kot vreden sin svojega očeta.

V selu Molorinu je žena Jovana Saraza za trenutek odšla iz veže, v kateri je pustila dete. Medtem je prišla v vežo avinja, ki je detetu odgrizla roke, nos in ušesa. Mati je prepozno prišla nazaj in tako je dete umrlo že na potu v novosadsko bolnico.

Finančno ministvo je sklenilo podpržaviti konservatoriji "Glasbene Matice" v Ljubljani.

Leško časopisje zahteva za služaj, da bo orientala mirovna konferenca prisodila Jugoslaviji Solun, kompenzacije v — severni Dalmaciji in na kvarenskih otokih.

V Lausani je zahteval Mussolini od Ninčiča, da mora otvoriti Jugoslavija promet z Reko, da se bo mogla posluževati Madžarska reške proge. V nasprotnem slučaju, da bo zahteval otvoritev proge Budimpešta-Reka od Društva narodov.

V belgrajskih političnih krogih govore v zadnjem času precej o tajnem glasovanju za odobrenje kredita v znesku 800 milijonov dinarjev za vojaštvo. Znano je, da se ni vojni minister preveč ogreval za kredit pa da predsednik skupščine sploh ni pustil dosti govoriti opozicionalcem. Radikalni in demokrati so se potrudili, da so zakon o izrednem kreditu hitro odglasovali. Ni nobenega dvoma, da gre zopet za dobro premišljen atentat na državno blagajno. Gotovo je, da bomo imeli v najkrajšem času zopet priliko slišati o tem najnovejšem škandalu v parlamentu.

Ameriška ekspedicijska v Aziji.

Pred enim letom je odpotela v Azijo ekspedicijska ameriška znanstvenikov, katero je vodil vodstvo Ameriškega muzeja za naravno zgodovino v New Yorku. Na čelu ekspedicijske je dr. Roy Chapman Andrews, znan ameriški geolog in raziskovalec. Namen ekspedicijske je bil, obkrožiti veliko puščavo Gobi na Kitajskem in iskati fosilov pračloveka. Živali in, če je mogoče, odkriti ostanke primitivnega človeka v Aziji. Ekspedicijska ima ostal tamkaj pet let.

Pred par tedni je prišlo v javnost prvo večje poročilo o delu te ekspedicijske. Delo je bilo takoj prvo leto uspešno. Andrews poroča, da so odkrili "predzgodovinsko domovino živalskega sveta, ki je bil pred štiri milijon leti." Profesor Henry Fairfield Osborn piše, da je dosežanje odkritja Andrewsove ekspedicijske "epihalne važnosti za znanost". Odkrit je rekal "paleontološki paradiz ali rojstni kraj reptilov in sesalcev, ki so se potem razširili proti vzhodu in zapadu."

Zdi se, da je ekspedicijska utemeljila Osbornovo teorijo, katere goji že več let, da mora biti nekje v Aziji "živalski raj", to je središče, kjer so se razvile razne živalke variete in se potem razširile po vsem svetu po nekdanjih mostovih kopne zemlje, ki so danes pod morjem. Taki "mostovi" so vzhodni Azijo, Avstralijo, Afriko in Južno ter Severno Ameriko.

V tem azijskem "raju živalskega sveta" je Natura delala razne eksperimente. Zavrgla je ogromne reptilske dinosavre — najdestruktivnejše stvore, kar je doslej znanih — in razvila toplokrvna sesalce, med katerimi je bila tudi majhna, miški podobna živalca, živeča na drevesih, iz katerih se je po dolgem procesu evolucije, trajajočem milijonletja, razvila opieci podobna bitje in iz tega človek.

To je Osbornova teorija. Andrewsova ekspedicijska je potrila ta teorijo toliko, da je našla fosile dinosavrov in nekaterih primitivnih sesalcev, ki doslej niso bili povsem znani. Dinosavri so podobni onim; katerih ostanke so našli v Severni Ameriki. Ti so prvi fosili dinosavrov v severni Aziji, kar dokazuje, da je ta kolosalna knščarica živeča po vsem svetu. Andrews je našel pet okostnjakov te živali. Nad plastjo teh fosilov so ležali ostanke prvih sesalcev iz eocenske periode, nad temi pa fosili iz spodnjega miocena. Pomešani med zadnjimi so bile kosti velikega sesalca, katerega do zdaj še niso našli v Evropi ne v Ameriki, pač pa je bil odkrit pred nekaj leti v Baluchistanu, južnopoladna Indija in po tem kraju je tudi dobil ime "baluchitherium". Glava tega orjaka je pet čevljev dolga in prvič zdaj imajo celo okostje te živali, ki bo nedvomno veljala za največjega sesalca, kar jih je do danes živečo.

Američani so našli vse te okamenine v bližini Turina v Mongoliji. Pokrajina je skalnata, gola in zelo mrzla, ker se nahaja 6000 čevljev nad morjem. Andrews bo nadaljeval iskanje v obsegu 300 milj proti zapadu. Ekspedicijska se pridruži tudi profesor Osborn, ki je že odpotoval na Kitajsko. Pod njegovim vodstvom bodo iskali fosile sesalcev, ki tvorijo člene v verigi prednikov človeka. On je prepričan, da v Aziji leže ti fosili. Zlasti se bo potrudil odkriti ostanke opieci podobnega bitja, iz katerega je nespretno išel človek. Ako se mu to posreči, tedaj bo, to eden največjih triumfov moderne vede.

ZA KRATEK ČAS.

Osebnosti. — Obtožene, ali ste poročeni?

"Ne gospod sodnik. To podplutbo pod očesom sem dobil od prijateljevega udarca."

Uganka. — Oskrbnik v zoološkem vrtu je bil vprašan, katere žival ima za najbolj zanimivo. Po dolgem odmoru je rekel: "Smejočo se hijeno."

Na vprašanje, za kaj tako, je odgovoril:

"Hijena spi samo enkrat v mesecu, pije enkrat na leto, radi tega bi rad vedel, kaj ima drugega od življenja, da se smeji."

Špejzalist. — "Znamenito gošpod zdravnik, da nimate samotrok, če prav ste otroški zdravnik." — "Jaz se samo harim s popravilom in ne delam s vih."

Ivan Erazem Tatenbah.

Historičen roman iz 17. veka
slovenske zgodovine.

Josip Jurčič.

(Dalje.)

Preko trilega obraza starega oskrbnika zaigra čuden nasmeh. Gornik je rad čul te besede, ali poznalo se je, da govornika tudi prezira.

"Prinesi vina!" pravi starec dekl. In ko stanka odide po vino, sede Gornik k mizi, ki je stala v veži in Riblja odkaže prostor poleg sebe. Ribelj sede in pokrije obraz z rokami. Ko imata vino na mizi in stara dekla odide, prične Gornik: "No? Da, imel bi ga za njega in za tebe. Kaj si hodil k meni? Kdaj sem te klical? Gospoda mi je dajala kruh, ti in tvoj gospod. Ali s pelinom ste mi belili, z nesrečo solili."

Nema sedita potem oba moža. Gornik, v služabnosti ostareli mož, nevajen svoje notranjosti odkrivati, vajen molčati in pokoren biti tudi takšna, kadar se mu ni godilo prav, je izrekel v kratkih besedah več nego kdaj prej. Ko je bil nekdanj prejšnji izgovor, ni tožil; ko je zdaj izgubil hčer, edino bitje, do katerega je imel toliko srec, kakor ga more imeti človek njegove nature — tudi zdaj je delal dalje in služil dalje gospodarja svojega, kakor mrtev stroj.

Ribelj bi bil pa protestoval vselej sicer, da starec tudi njemu očita provzročevanje svoje nesreče. Zdaj ga niti čul ni. Bil je poln svojih misli. Nadvladovala pa je ena misel: maščevati se! Pri vinu jo je povedal Gorniku. Ta mu ni prigovarjal, a tudi ne odgovarjal. Delal je obraz, kakor bi hotel pokazati, da mu je vseeno, ali svet še dalje stoji, ali se pogrezne.

Šestnajsto poglavje.

Ne vid'lo ga suncel
On izdaje šestitoga kneza,
Gospodara i moga i tvoga.

Srbska narodna pesem.

Pozno na večer dne 9. marea meseca 1. 1670. je korakal v plašč zavil samotni mož počasno skoz Goroske ulice v Mariboru in zavil na velikem trgu proti mestni hiši.

Čim bliže je k tej prihajal, tem počasnejša mu

je bila stopinja. Nekoliko korakov pred svojim ciljem postane. Mesecina mu obsveti obraz. Na ki bralci bi spoznali takoj Baltazarja Riblja.

Bil je bled in zmarsen in ko je pogledal, ali je v stanovanju mestnega pisarja Jakoba. Kodra še luč in je zapazil še osvetljena okna, se je stresnil in se obrnil strani.

Tako je utegnil premisljati tudi Juda Isakarijot pri poslednjem koraku, ko je stopal k sovržnikom izdajati svojega Gospoda. A premislil se ni.

Ribelj stresne z glavo in kakor bi hotel klic boljše vesti odbiti od sebe, odgrne s pestjo eno plat plašča ter se zavije proti vходу mariborske mestne hiše.

Mestni pisar tačas nikakor ni bil kaka taka uboga služabna duša, kakor so današnji mestni pisarji. Temveč ob onem času je bil pisar pravo za pravo prva oseba v mestu, zakaj čeprav so uživali drugi večje naslovne časti, združevalo se je v rokah učenega mestnega pisarja vse važno delo, osebnost pisanje — v onem času redka znanost.

Takov oblasten mestni pisar mariborski, Jakob Kodra, je imel šez dan baš toliko posla, da se niti najesti ni utegnil ob pravem času. Zato je sedel ravno pri večerji.

Kodra je bil debel mož. Sedel je pri večerji široko razperjen. Poznalo se mu je, da mu je zadostne želodčevim potrebam največje njegovo veselje. Ker je bil neoznjen sames in še precej v letih, morbiti je bilo to naravno. Baš je bil Kodra po zadnjem založanju svoje večerje natočil si vina in ga zadovoljno izpil, ko stopi njegov sluga v izbo in mu naznani, da čaka zunaj mož, ki hoče z gospodom mestnim pisarjem precej govoriti.

"Naj pride po dnevi!" se zareži Kodra. Sluga odide, a vrne se kmalu nazaj in pripoveduje, da tujec noče oditi, temveč da hoče vsakako še nocoj govoriti z gospodom, da ima nekaj imenitnega povedati, za kar bi bilo drug dan morebiti že prekasno.

"Kaj si, morebiti je kak tat ali razbojnik, odpravi ga!" reče Kodra.

"Ne vidi se kakor bi bil tat. Mlad gospod je, šedno oblečen."

"Pusti ga noter, a potlej tukaj v sobi ostani, ne more se vedeti, kdo je in kaj hoče."

Precej potem pride sluga Baltazarja Riblja v stanovanje Kodrovo.

"Gospod Ribelj!" začuden gleda Jakob Ko-

der od mize vstanši. Nabere debelo lice in čelo v take gube, da se je poznalo, kako si z nepričakovanim obiskovalcem nista v posebno v dobrem prijateljstvu "Kaj hočete od mene?"

"Imam važno stvar govoriti z Vami," pravi Ribelj in nepovabljen sede na stol. Kodra se odmakne, vidi Ribljevu mu ni bil po godu, niti njegov srepi pogled. Ali hlapec je bil v kotu sebe; ni se bilo torej bati ničesar.

"No, storite brzi," pravi Kodra, "noč je, k pokoju treba iti."

"Vi ste prijatelj deželnega profosa Franca Vilakega?" vpraša Ribelj.

"Prijatelj! Ne, kdo se more imenovati prijatelj takih visokih gospodov," odgovori plaho Kodra.

"A znani ste z njim. Ribelj je on, in Vi tudi delate v tem. Ali hočete, da Vam izročim plem-

nito glavo pod meč, da se Vam bodo duše Vaše amejele od veselja!"

Rekli se Ribelj zakrohoče. Kodra se odmakne še nekoliko dalje od njega.

"Vidim, da se me celo bojite," se roga Ribelj. "Neumni ste, hvalčini mi bodite, da vam tako potrestam. Pogledite! (Iz žepa vzame listino in razvije pismo.) Poznate li te podpise in imena?"

Jakob Kodra pogleda v veliko pismo, katero mu Ribelj moli naproti ter bere:

"Tatenbah, ... Zrinjski, ... Frankopan ..."

Ribelj mu pismo odtegne in pravi:

"Veste, da so to izdajalci cesarjevi in njegove države?"

Jakob Kodra ni mogel od kraja besedice ziniti, usta je odpiral in kakor nehoti roko iztezal po pismo.

(Dalje prihodnjič.)

BOŽIČ SE BLIŽA!

Kakor druga leta bodele gotovo tudi letos poslali svojem primarno denarno darilo za božič.

Naša banka pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po niski ceni. Poleg tega je letos storila še posebno odredbo, da bodo božične denarne pošiljave točno dostavljene.

Prejemniki doba denar na svoji domači pošti brez vsakega odbitka.

Ako pa ste namenjeni potovati za božič v stari kraj, tedaj se poslužite naše banke, ako hočete biti točno postreženi.

Za nadaljnja pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

Zakrajšek & Česark,

70 — 9th Ave., New York, N.Y.

Ali se hočete spomniti

vaših sorodnikov in poznancev v daljni strani domovini, ki obračajo te dneve svoje oči k vam — sorodniki v Ameriki, ne pozabite poslati jim kak dar v denarju, s katerim jim oblažite božične praznike. Ako želite poslati komu kaj denarja v prihodnjih tednih, tedaj je najugodnejša prilika zato sedaj, ker pozneje bode val poštne uradi kot navadno za praznike preobloženi s pošiljavami.

Določeno svoto vašega daru si zavarujete ako poverite pošiljanje letnega potom poznane in varne tvrdke

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

Chicago, Ill.

Skupno premoženje \$13,000,000.00.

Kapital in prebitok \$1,250,000.00.

BANČNA TRDNJAVA ZA JUGOSLOVANE V AMERIKI

BABICA.

Obrat iz življenja na kmetih.

Spisala češki
BOŽENA NEMCOVA.Poslovenil
FRANČE ČEGNAR.

(Dalje.)

"Tega si ne mislite," reče babica, "gospod učitelj vas od drugih ne bode razli imel; ako ne bode poslušni, kaznoval vas bode, kakor Tončka; on to je zato dela, da si bode prizadevali te časti vredni biti, da radi v šolo hodite, in da bode vedno pridni. Kaj pa ste se učili?"

"Diktando," odgovori Barbika in dečka. "Kaj je to prav za prav?"

"Gospod učitelj nam narekava iz knjige, mi pa pišemo, in potem moramo to prevajati iz nemškega v češko, iz češkega v nemško."

"In umejo otroci nemški?" vpraša babica, ker je imela pri vsem lastno svojo misel, in bi bila rada vse na drobno poizvedela, kakor kneginja.

"I, babica, nobeden ne umeje nemškega," le mi malo, ker smo se že doma učili in nas očka po nemški nagovarja; ali to nič ne do, če ne umejo, da le dobre naloge prinašajo," razklada Barbika.

"No, kako pa bi jih pisali, ker nemški toliko znajo, kolikor zajec na boben?"

"Vas so dosti kaznovani, ker jih ne pišete dobro; gospod učitelj jim dela čire čare v črno knjigo, ali pa morajo na sramotnem mestu stati; včasih debe po roki, ali pa nosijo črne ogle na vratu. Danes bi bila tudi imela priti v črno knjigo županova Anica, ki poleg mene sedi; ona nemške diktande nikdar ne zna. Tešla mi je opoldne, ko smo pred šolo sedeli, da neza naloge spisati. Od strahu ni mogla jesti. Jaz sem jej torej to spisala in ona mi je zato dala dva sladka sirčka."

"Tega pa ne bi smela vzeti," reče babica. "Vas sem se branila, ali ona je rekla, da ima še dva; bila je zelo vesela, ker sem jej naloge spisala in obečala je, da mi vsak dan kaj prinese, da bi jej le s to nemščino pomagala. Zakaj jej tega ne bi storila, glejte!"

"Pomagati jej smeo, ali delati ne; sicer se tega ne nauči."

"I kaj pa je? Vas ni, da bi morala to smati; to se učimo le zato, ker gospod učitelj hoče, da bi iz vas kaj bilo, in čim več znate, tem lažje boste na svetu živeli. In nemški jezik je vendar le potreben; glejte, jaz se ne morem z vašim očetom razgovarjati."

"Ali očka vas vendar dobro umeje, in vi očka, pa ne govorite nemški. V Elci pa govorite

le češki, ako se bode hotela naučiti, da pojde med Nemce. Gospod učitelj pa neče drugače. In, babica, nikoli se ne nauči deklca nemške diktande, to je težko; da bi češki bilo, oh da, to bi bilo kakor očenaš."

"I nu, ker vi še nimate razuma o tem, morate poslušati in se radi vsega učiti. Ali sta pa dečka slušala?"

"I da, le Jožek se je začel z dečki trgati, ko je gospod učitelj iz šole odšel, celo po klopih so skakali. Jaz pa sem mu rekla ..."

"Ti si mi rekla, ti, jaz sem nehal sam, ko sem slišal gospoda učitelja!"

"Lepo reči slišim; gledati imam na druge, in sam rogovilja, kaj je to?" reče babica. "I, babica," oglasil se Jožek, ki je do zdaj molčal, kaže Nežiki velik kos sladice in zlato peno, ki jo je kupil v šoli od nekega dečka za eden krajcar.

"I, babica, to so razposajeni ti plavci v šoli, da je groza. Da bi videli, oni akačejo po peči in gonijo se, in ogleda tudi z njimi."

"I za božji čas, kaj pa pravi gospod učitelj?"

"To se godi, kadar gospod učitelj iz šole odide. Ko ima priti, naglo poskačejo na svoja mesta, položijo roke na klop in tihi so."

"Poredneži!" odgovori babica. "In deklce se tudi z lutkami igrajo v šoli, vsaj sem to dobro videl," reče Jožek.

"Vi ste kakor živo srebro; da morate imeti gospod učitelj z vami sveto potrpečljivost," odgovori babica. Otroci so povedali še mnogo o šoli in kako se jim je na poti godilo; to je bila prva njihova pot in s tem so se ponašali, kakor bi se bili iz Pariza vrnili.

"In kje imate sladka sirčka, ali ste jih pojedli?" vpraša babica, da poizve, kaj so otroci jeli, ker je imela skrb za njihovo zdravje.

"Enega smo aneli, drugega sem hotela prihraniti za dom; ali ko sem pisala na desko, izmaknil mi ga je Koprivnik iz torbice. On sedi za menoj. Ako bi mu bila kaj rekla, nabunkal bi me bil, ko smo šli iz šole to je navihance!"

Babica tega ni otrokom pritrdila, ali sama si je mislila: "Vas tudi mi nismo bili boljše." Otroci so dobro vedeli, da je babica prizanesljivejša, nego mati; ona je pri mnogokateri otroški napaki oko zatislila, ni branila, ako je bila včasih Barbika malo nagajiva; zato so tudi radi vse zaupali njej, nego materi, ki je, po svoji ostrijeji naravi vse ostrijeje sodila.

(Dalje prihodnjič.)

Ali vaš, kakaj se tvoj deček tako rad potopa z drugimi dečki in uganja razne "porodnosti"? Odgovor na to in mnoge uganje v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Zakon biogenetije", kateri dobiš pri Književni matici SNFJ

8% Obresti za vaše prihranke mesto 4%

Kako je to mogoče? Cisto navadna stvar.

Mesto, da vaš bankir investira vaš denar v morgeč posojila in dobi največji del dobička zase, bi se morali vi sami pridružiti morgeč družbi.

Mortgage Corporation je odprta vsakemu kjer lahko vložijo svoj denar pri njih, ki je ob enim kooperativna organizacija, posojujoča denar edino le na varne morgeče, vknjižbe in na popolno zavarovane trgoške listine, ki so enako dobre. Uprava je izkušena v teh ozirih. Tako vloženi denar in večkrat preobrnjen prinaša včasih celo do 30% v enem letu. Ti visoki dobički ne bodo odhajali v žepe bankirjev, temveč bodo razdeljeni enako med vložniki, ki so zložili skupaj kapital v te svrhe in so postali kooperativni zadružniki.

Z drugimi besedami ako ste dovolj pametni, se pridružite temu sistemu, ste prešli posredovalce bankirje dobite polno vrednost in dobiček od vašega denarja, ker ste direktni gospodar. Poleg tega bankirji investirajo vaš po 4% denar, večinoma v morgečih vseeno.

Ako še niste prej vedeli tega, tedaj vzemite to naznanje sedaj. Mi vsi se učimo vsak dan nekaj novega v svojem življenju.

Do sedaj je bilo najumestnejše, da ste imeli investiran vaš denar po 4% obresti v hranilnih bankah, ker niste bili odločni; ostanete ali ne ostanete v ti deželi in kajpak vaš denar je moral biti tako naložen, da ste ga lahko vsak čas dvignili za odhod v staro domovino.

Ampak časi so se spremenili. Večina vaših držav v domovini je skoro popolnoma uničenih ekonomsko, davki in življensko stanje je postalo neznosno in 75% vas vseh se je gotovo že odločilo, da ostanete tukaj za vedno.

Vsled te spremembe stanja, ste gotovo sedaj v stanju, da sprejmete ameriške načine varnega investiranja vašega denarja in seveda dobite visoke obresti katerih niste mogli doseči, dokler niste postali sami svoji lastniki banke.

Sedaj se vam nudi prilika, da lahko vložite vaše prihranke in pridobite priložnost z direktnim delovanjem pri Mortgage Corporation, kjer lahko postanete član te kooperativne družbe, katere vam plača redno po 8% obresti letno na vaš "preferred certifikat" in lepo dividendo na vaš "common certifikat", ki ga dobite prosto kot za "bonus" za vsakih \$100,00, ki jih vložite v to družbo.

To je toliko varno kolikor je sploh mogoča varnost pri morgečih.

Se pridružiti nam ni treba več korajže, kot se pridružiti banki z vašim denarjem v vlogi po 4%, ker mi smo trgoška bančno podjetje, s čarterjem, z državnim dovoljenjem in pod državnim nadzorstvom državnih zakonov. Mi izplačamo obresti dvakrat v letu.

Torej lahko sami razvidite, da spoznati to in delati v naši družbi, delate za dobrobit samega sebe.

Sicer vam ne moremo vsega dopovedati tukaj v tem malem prostoru, ampak ako želite nadaljnih pojasnil v vaše zadovoljstvo, se želimo pridružiti ti kooperativi, nam to naznanite in mi vam z veseljem vse pojasnimo v našem materinskem jeziku. Ne dela nobene razlike kje stanujete sedaj, samo, da ste v Združenih državah, ker to je Narodna organizacija, čisto ameriško trgoško bančno podjetje z dovoljenim kapitalom s svoto \$200,000.00.

Prenehajte z vašimi starokrajskimi navadami, pridružite se ameriškim trgovskim potom, hodite po njih potih in ne skušajte plavati v nasprotno smer ob povodnji, tako bode postali napredni kot predujejo, ki imajo dovolj korajže za pričetek.

Izpolnite tu spodnji kupon in ga pošljite nam.

The Federal Finance Co.,
Jenkin Arcade Building, Pittsburgh, Pa.

Gospoda: Prosim pošljite mi vsa pojasnila, kako se postane član gori omenjene kooperativne bančne institucije in dobiva po 8% obresti in "bonus" dividende letno, za ravno enako svoto, kot mi je plača hranilnica za moje vlogo po 4%.

Ime

Naslov